

ROMANIASIAIN NEUVOTTELUKUNNAN KOKOUS 6/2024

Aika Torstai 12.12.2024 klo 9-11

Paikka Sisäministeriö, Helsinki, Kirkkokatu 12, kokoustila Aleksanteri
Hybrid

Osallistujat

Aki Lindén, kansanedustaja, pj	x
Tino Varjola, Elämä ja Valo, vpj	-
Janne Blomerus, Suomen Romanifoorumi	x
Päivi Majaniemi, Suomen romaniyhdistys	x
Mertsä Ärling, Romano Missio	-
Ossi Blomerus, Itä-Suomen Aronk	-
Ramona Grönstrand, Pohjois-Suomen Aronk	x
Armas Hagert, Lounais-Suomen Aronk	x
Taito Lehmusta, Etelä-Suomen Aronk	x
Maria Salenius, Kuntaliitto	x
Irja Seilola Opetushallitus	x
Taina Riski, sosiaali- ja terveysministeriö	x
Ahti Avikainen, työ- ja elinkeinoministeriö	x
Matleena Haapala, ympäristöministeriö	x
Aino Salmi, sisäministeriö	x
Sini Keinonen, opetus- ja kulttuuriministeriö	x
Pysyvät asiantuntijat	
Nada Al Omair, oikeusministeriö	-
Måns Enqvist, Poliisihallitus	x
Anu Castaneda, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos	-
Helena Valentin, Itä-Suomen AVI	x
Henry Lindgren, Pohjois-Suomen AVI	x
Malla Laiti, Etelä-Suomen AVI	-
Katja Grenrot, Lounais-Suomen AVI	x
Tuula Åkerlund	-
Erityisasiantuntija	
Janette Grönfors, sosiaali- ja terveysministeriö, s	x

KOKOUKSEN ESITYSLISTA

1. Kokouksen avaaminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen kello 9.05.

2. Läsnäolijoiden toteaminen

Puheenjohtaja totesi läsnäolijat.

3. Esityslistan hyväksyminen

Esityslista hyväksyttiin lisäyksellä Paarkiba-tunnustuksen ojentaminen kokouksen lopussa.

4. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin muutoksetta.

5. Romanian paluumuutto Suomeen

Aihetta on käsitelty aiemmin mediassa muun muassa:

[Kotimaa kultan kallis](#), 14.1.2024, YLE ja [Ruotsin television dokumentissa](#), joka esitettiin 27.11.2024 SVT.
[Ruotsin romanit pakenevat nyt Suomeen](#), 7.12.2024, IL

Romanit ovat kertoneet paluumuuton syyksi Ruotsin jengiväkivallan ja siitä johtuvan turvattomuuden.

Ympäristöministeriön lainsäädäntöneuvos Matleena Haapala kertoi kuntien asuntoviranomaisille tehdyn kyselystä, jonka perusteella kunnissa näkyy romanien paluumuutto Ruotsista. Asuntoviranomaisilla ei kuitenkaan ole välttämättä kattavaa tietoa asiasta, koska osa muuttajista ei hae asumiseensa apua kunnalta, vaan kääntyy paikallisten romanitoimijoiden tai esim. seurakuntien puoleen. Hyvä käytäntö olisi paikallisten romanityöryhmien, asuntotoimen, asumisneuvonnan ja alueen vuokrataloyhtiön yhteinen kokous.

Aiheesta käytiin myös keskustelua muun muassa vanhusten osalta Jyväskylän alueelta, jossa pitkät asuntojonot ovat ongelmana.

Yleinen huoli on myös asuntoalueisiin liittyvä segregaatio ja yhteiskunnassa lisääntyvä polarisaatio.

6. Oulun, Kemin ja Tornion romaniväestön kuulemisten raportin esittely

Suunnittelija Henry Lindgren Pohjois-Suomen aluehallintovirastosta esitteli kolmen kaupungin kuulemisten raportteja.

Oulun alueen romaninuorten kuulemiseen osallistuneet olivat 14–29-vuotiaita. Vastaajia oli 20 ja kuulemisen toteuttivat Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, Pohjois-Suomen alueellinen romaniasiain neuvottelukunta sekä Oulun paikallisromanityöryhmä yhteistyössä Romano Missio ry - Naisten Kulma -hanke sekä Oulun alueen eri kirkkokunnat.

Kemi/Tornion alueen romanien kuuleminen toteutettiin yhteistyössä Helluntaiseurakunnan kanssa. Vastaajia oli 16 ja ikäjakama oli 10–65-vuotiaita.

Alueelliset erot olivat isot muun muassa koulutuksessa ja asunto-olosuhteissa. Raportit toimitetaan jäsenille pöytäkirjan liitteenä.

7. Rompo3 edistyminen

Grönfors kävi läpi Toimeenpanosuunnitelmasta mitkä toimenpiteet ovat toteutuneet/käynnistyneet vuoden 2024 aikana tai ovat käynnissä tai käynnistyvät vuonna 2025.

Keskusteltiin aiheesta ja päätettiin, että jäsenet, joilla on lisättävää tai tarkennettavaa jo [Toimeenpanosuunnitelmassa mainituista käynnissä olevien toimenpiteiden lisäksi](#), voivat lähettää niitä Grönforsille, joka kirjaa ne lopulliseen pöytäkirjaan ennen vuoden 2025 ensimmäistä kokousta.

1)

Toimenpide-ehdotus 21 (vuosille 2023–2026)

Toteutetaan valtakunnallinen selvitys ikääntyvän romaniväestön terveyden ja hyvinvoinnin tilanteesta sekä palvelujen yhdenvertaisesta saatavuudesta.

Toteutuu, aloitus 2025: Rahoitus saatu - Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoitus OBAMA-konsortiolle, jossa Itä-Suomen yliopisto toteuttaa selvityksen, RONK on yhteistyökumppani hankkeessa.

2)

Euroopan komission 'Kansallisten romaniasioiden yhteyspisteiden tukiohjelma': CERV-2024-NRCP **Rahoitus myönnetty sosiaali- ja terveysministeriölle. Hanke on 2-vuotinen, 2025–2026.**

Työpaketti 1: Hankehallinto, STM

Työpaketti 2: Vaikuttamisviestintä, STM

Työpaketti 3: Romanilähtöinen vaikuttamistyö, SRY

Työpaketti 4: Anti-rasistinen työ, SRY

Romanivastaisuuteen, rasismiin ja syrjintään puuttuminen ja yhdenvertaisuuden edistäminen

Rompo3 toimenpiteet yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi ovat linjassa valtioneuvoston v. 2024 julkaiseman toimenpideohjelman kanssa: Uutta vauhtia yhdenvertaisuuteen Suomessa. [Valtioneuvoston toimenpideohjelma rasismin torjumiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi \(Valtioneuvoston julkaisuja 2024:40\)](#). Toimenpideohjelman tavoitteena on, että yhdenvertaiset mahdollisuudet voisivat aidosti toteutua jokaisen Suomessa asuvan elämässä. Ohjelman perustana on neljä tavoitetta:

1. Yhteiskunnan eriarvoistavien rakenteiden purkaminen työmarkkinoilla ja muualla yhteiskunnassa,
2. Hyvien väestösuhteiden vahvistaminen,
3. Työmarkkinoille pääsyn edistäminen,
4. Rasismia koskevan tietopohjan vahvistaminen.

Ympäristöministeriö

Ympäristöministeriö pyrkii järjestämään rahoitusta ROMPO3:n toimenpiteeseen "Asumisneuvonnan saavutettavuus ja vaikuttavuus romanien parissa arvioidaan erillisellä selvityksellä". Samassa yhteydessä olisi tarkoitus päivittää tilannetieto jatkumona vuonna 2012 toteutetulle Romanien asuminen ja yhdenvertaisuus -selvitykselle ja sen vuonna 2018 toteutetulle seurantaselvitykselle sekä ottaa huomioon syyskuussa käydyssä asumisen ajankohtaiskeskustelussa esiin nousseet aiheet.

Asumisneuvonnan asiakasmäärät ovat kasvussa, ja aiempaa useammat kunnat ovat hakenneet valtionavustusta asumisneuvontaan vuodelle 2025. Asumisneuvonnan rahoittamisessa on haasteita kuntien ja valtion tiukan taloustilanteen vuoksi. Lisäksi pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisen ohjelmasta haetaan parhaillaan rahoitusta suurimpien 9 kaupungin ja niiden alueella toimivien hyvinvointialueiden yhteisiin hankkeisiin. Ohjelman puitteissa on mahdollisuus välittää tietoa ja lisätä osaamista haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien erityisistä tarpeista asunnottomuustyössä.

Työ- ja elinkeinoministeriö (toimenpiteet 39–45)

Romanien työllisyyden parantaminen ja tuloerojen kaventaminen

Romanien koulutustason asteittaisen kohoamisen myötä viime vuosikymmenien aikana katse on siirtynyt hiljalleen kohti työmarkkinoita ja niissä oleviin työllistymismahdollisuuksiin. Romanien työllisyysaste on erilaisten selvitysten ja romanityön kentän kokemusten perusteella matalampi kuin pääväestöllä, ja ennakkoluulot ovat edelleen tiukassa jo tehdyistä työllisyyttä edistävästä toimista ja tiedon karttumisesta huolimatta. Tämän vuoksi romanien työmarkkinoilla kohtaamiin haasteisiin tulee edelleen Rompo3 -ohjelman kaudella kiinnittää huomiota.

RONK:n vuoden 2023 ensimmäisessä kokouksessa TEM totesi, että toimenpiteet 39–45 liittyvät työhallinnonalaan. Toimenpiteissä panostetaan työharjoittelupaikkojen mahdollistamiseen, toteutetaan syrjimättömän rekrytoinnin hanke ja järjestetään koulutuksia TE-palvelujen henkilöstölle. Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirretään työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille 1.1.2025 alkaen. Uudistuksen tavoitteena on palvelurakenne, joka edistää työnhakijoiden nopeaa työllistymistä hyödyntämällä kuntien palvelutarjonnan kaikkia mahdollisuuksia. TE-palvelujen siirto kunnille tuo palvelut lähemmäksi asiakkaita.

Romaneja koskeva työelämäselvitys on vuodelta 2019, mutta kaipa päivitystä. Uuden selvityksen tulisi ennen kaikkea perustua tietopohjaisuuteen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja opetushallitus

Romanikielen opetuksen etäyhteyksiä hyödyntävä pilottihanke vuosille 2023–2030 on sekä Rompo 3-ohjelman että Romanikielen elvytysohjelman keskeinen toimenpide-ehdotus. Vastaavan hankkeen avulla saamen kielten oppilasmäärä perusopetusta täydentävässä kolmen saamen kielen opetuksessa kolminkertaistui vuodesta 2018 lähtien. Romanikielen opettajien määrä laskee koko ajan, mikä puolestaan vähentää romanikielen oppijoiden määrää. OPH:lla on tähän tavoitteeseen liittyen

käynnissä selvitys, jossa kartoitetaan romanioppilaiden tilannetta ja romanikielen opetuksen tämänhetkisiä resursseja. Selvitys valmistuu keväällä 2025.

Sisäministeriö

”Rompo3 -toimenpiteet 2 ja 3 (etninen profilointi/poliisiyhteistyö) käynnistyivät vuoden 2023 aikana. Etenemiseen vaikutti romanitoimijoiden oma aktiivisuus ja määrätietoinen yhteistyö viranomaisten kanssa. Etnisen profiloinnin kiellon seuraaminen ulkomaalaisvalvonnassa oli vuonna 2023 SM:n laillisuusvalvonnan Poliisihallitukseen kohdistettuna yhtenä painopisteenä ja seuranta jatkuu vuonna 2024. Poliisihallitus on operatiivisena toimijana se taho, joka viime kädessä päättää toimenpiteistä myös resurssiensa puitteissa, tuottaa raportin toteutumisesta ja havainnoista.

SM:n yksityistä turva-alaa tarkastellut työryhmä suositteli raportissaan vuodelta 2023, että yhdenvertaisuuskoulutusta mukaan lukien etnisen profiloinnin kieltä koskevia koulutusvaatimuksia lisättäisiin vartijoiden ja järjestyksenvälvojen alan kouluttajien koulutusta koskeviin asetustasosiin vaatimuksiin. Työryhmä suositteli myös vastaavan verkkokoulutuksen järjestämistä kuin poliisille yksityisen turvallisuusalan toimijoille vapaaehtoiselta pohjalta yhteistyössä alan työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen kanssa. Lisäksi työryhmä suositteli yksityisen turvallisuusalan valmiuksien vahvistamista yhdenvertaisuussuunnitteluun ja yhdenvertaisuussuunnitelmien valvonnan tehostamiseen.”

Etnisen profiloinnin kiellon osalta toimenpiteitä:

Sisäministeriö antoi 6.9.2023 laillisuusvalvontatarkastuksen perusteella suosituksen Poliisihallitukselle varmistaa laillisuusvalvonnan toimenpitein jälkikäteisarvioinnilla ulkomaalaisvalvonnan teemavalvontatapahtumien toimenpiteiden lainmukaisuuden mukaan lukien etnisen profiloinnin kiellon sekä toimenpiteiden vaikuttavuuden valvontapäivistä tehdyn dokumentaation perusteella.

Suosituksen johdosta ulkomaalaisvalvonnan teemavalvonnat vahvistettiin 2024 Poliisihallituksen laillisuusvalvonnan yhdeksi painopistealueeksi 29.1.2024. (Pöytäkirja on vielä valmisteilla, joten havainnot eivät ole vielä julkisia)

Sisäministeriö seurasi syksyllä 2023 antamansa suosituksen toimeenpanoa 2.12.2024 tehdyssä laillisuusvalvontatarkastuksessa Poliisihallitukseen. Samalla käytiin läpi Yhdenvertaisuusvaltuutetun toukokuussa 2024 antamia suosituksia liittyen poliisin Kuri-operaatioon. Suosituksissa oli myös etnisen profiloinnin kieltä ja siihen liittyvää tiedonkeruuta koskevia suosituksia. Kaikkia suosituksia ei ole saatu vielä toimeen, mutta yhtenä suosituksena oli, että ”poliisilaitokset huolehtivat siitä, että kaikissa alueellisissa romanasianeuvottelukunnissa on jäsenenä myös poliisin edustaja. Lisäksi paikallisromanityöryhmiin on myös nimettävä poliisijäsen, jotta alueellinen yhteistyö ja tiedonvaihto toimii mahdollisimman mutkattomasti.” Esimerkiksi alueellisiin romanasiaianneuvottelukuntiin ja paikallisiin työryhmiin osallistuu vielä vähän poliisiedustajia. Ymmärsin, että tätä voisi edistää aluehallintovirastojen suuntaan, jos heiltä kutsuttaisiin poliisijäseniä mukaan, niin kiinnostusta kuulemma olisi.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu järjestää keväällä 2025 uuden pyöreän pöydän keskustelun, jossa suositusten edistymistä seurataan.

Yksityinen turvallisuusala:

Yksityisen turvallisuusalan osalta ei valitettavasti ole oikein uutta kerrottavaa. Lakia yksityisistä turvallisuuspalveluista ei olla tällä hetkellä avaamassa, resurssisystä, vaikka muutostarpeita on esitetty

useampaankin kohtaan työryhmän työskentelyn jälkeen pidetyn lausuntokierroksen perusteella. Näin ollen lainsäädäntömuutoksia ei ole hetkeen tulossa, ellei poliittinen tahtotila jostakin syystä muutu.

Verkkokoulutuksen järjestäminen ei lainsäädäntöä tueksi tarvitsisi, mutta on pitkälti kentän toimijoista kiinni, miten haluavat ottaa verkkokoulutuksen käyttöön. Poliisilta sellainen olisi helposti muokattavissa. Poliisihallituksen yksityisen turva-alan kanssa SM käy tiiviisti keskusteluja esimerkiksi alan aktivoimisesta omatoimisesti yhdenvertaisuusasioissa ja yksityisen turvallisuusalan kehittäminen, ohjaus ja valvonta oli myös yhtenä seurattavana kohteena Poliisihallitukseen 2.12.2024 suoritetussa laillisuusvalvontatarkastuksessa. Raportti siitä on minulla vielä työnalla, mutta ensi vuoden puolella viisaampi senkin osalta, kun laadimme lausunnon eduskunnan oikeusasiamiehelle yksityisen turvallisuusalan ohjauksesta, kehittämisestä ja valvonnasta tammikuun loppuun mennessä.

Kuntaliitto

Yhdenvertaisuussuunnittelussa OM koordinoi Hyvin suunniteltu -hanketta (2023-2024), johon osallistuivat STM, TEM, YVV, THL, Kuntaliitto ja RONK. Siinä kehitettiin kunnille ja hyvinvointialueille keinoja yhdenvertaisuussuunnitteluun. Osana hankkeen toimintaa järjestettiin 25.4.2024 Kuntaliiton ja THL:n yhteistyönä romaniteemainen YHTA-treffit-tilaisuus kunnille. Hankkeen aineistot ovat kaikkien kuntien hyödynnettävissä.

Lisäksi järjestettiin 4.6.2024 syventävä kunnan eri palveluita koskeva tilaisuus, jossa romanitoimijoilla oli mahdollisuus tuoda esiin romanien kokemuksia kuntien eri palveluista. Tilaisuuden tarkoitus oli kehittää kunnille ja hyvinvointialueille keinoja yhdenvertaisuussuunnitteluun sekä vahvistaa niiden yhdenvertaisuussuunnitteluosaamista.

Hankkeessa syntyi myös opas: [Kysymyksiä ja vastauksia kuntien yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnittelusta | Kuntaliitto.fi](#)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, THL

Aktiivinen toimijuus - yhdenvertaisuutta, syrjimättömyyttä ja osallisuutta edistävät palvelut (2024 - kevät 2027)

ESR+ -rahoitteinen Aktiivinen toimijuus -hanke on alkanut keväällä 2024. Hanke sisältää romaniväestön osallisuuteen, toimijuuteen ja palvelujen kehittämiseen liittyvän osahankkeen (Rompo3 toimenpiteitä), jossa työskentelevät erikoistutkija Marko Stenroos ja suunnittelija Nadja Lindgren-Blomerus. Hankkeessa luodaan esimerkiksi tutkimuseettiset ohjeet romanitutkimuksen tekoon.

Aktiivinen toimijuus -hankkeen romaniosahankkeet

Romaniväestön sosiaalipalvelut:

Työpaketti 1. Työkaluja romaniväestön palvelutarpeiden ja kokemusten seurantaan

- **THL** tuottaa eettisenohjeistuksen romaniväestön kanssa tehtävään tiedonkeruuseen ja arviointityöhön sekä laatii strategisen romaniväestön palvelutarpeen seurantaan
- **Kajaanin kaupunki** kulttuurisesti mukauttaa, pilotoi ja mallintaa romaniväestöä osallistuvan kokemusperäisen tiedonkeruun mallin
- **THL** toteuttaa fokusryhmähaastatteluja romaniväestön kokemuksista Sokra osallisuusindikaattorin soveltavuudesta mittaamaan romaniväestön osallisuutta

Työpaketti 2. Romaniväestölle saavutettavat ja yhdenvertaiset palvelurakenteet

- **Helsingin yliopisto** tuottaa selvityksen sote-palvelujärjestelmässä esiintyvistä rasismista ja syrjinnästä (antigypsyism) ja näiden vaikutuksista palvelujen saatavuuden ja niihin hakeutuminen
- **Tampereen Setlementti** kehittää, pilotoi ja mallintaa romanien osallisuutta ja yhdenvertaisuutta vahvistavia käytäntöjä palvelurakenteissa
- **THL** Tuottaa selvityksen romaniväestön kokemuksista, miten kollektiivinen kulttuuri heijastuu heidän osallisuuskokemuksiin ja tarpeisiin palveluissa ja laatii toimenpide-ehdotuksia palvelujen kehittämiseksi.

Työpaketti 3. Romaniväestön aktiivista toimijuutta ja voimavaroja vahvistavat palvelut

- **Setlementti Tampere** kehittää ja pilotoi kulttuurisensitiivisiä romanien aktiivista toimijuutta ja voimavaroja ja vahvistavia tukimuotoja.
- **Romano Missio** kehittää, pilotoi ja mallintaa rikos- ja päihdetaustaisille naisille suunnatun sosiaalisen kuntoutustoiminnan.
- **THL** tuottaa selvityksen ja toimenpide-ehdotuksia nuorten aikuisten yhteiskunnallisen osallistumisen ja vaikutusmahdollisuuksien edistämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Ryhmähanketta koordinoi Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Osatoteuttajina ovat Helsingin yliopisto, Kajaanin kaupunki, Keski-Uudenmaan hyvinvointialue, Moniheli ry, Romano Missio ry, Setlementti Tampere ry sekä Vantaan ja Keravan hyvinvointialue.

Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama

Romanien ja saamelaisten mielen hyvinvoinnin edistäminen -hanke (2023–2024)

Mielenterveysstrategian rahoittama Romanien ja saamelaisten mielen hyvinvoinnin hanke päättyy vuoden 2024 lopussa. Hankkeen romaneita koskevan osuuden tavoitteena on ollut edistää romanien mielen hyvinvointia muun muassa huomioimalla romanit mielenterveyttä tukevien palveluiden

kehittämisessä ja muussa toiminnassa sekä edistämällä puhetta mielenhyvinvoinnista romaninuorten keskuudessa. Hankkeessa esimerkiksi koulutettiin mielenterveyden asiantuntemusta romaniväestön jäsenille ja tuotettiin romaninuorten kanssa mielenterveyttä tukeva video. Romanitoimijoiden mielenterveystyötä tukeva verkosto jää toimimaan hankkeen jälkeenkin.

8. TIEDOKSI

Annettiin tiedoksi.

9. Paarkiba-tunnustus 2024

Puheenjohtaja ojensi Päivi Majaniemelle kunniakirjan ja kukat. Grönfors luki ääneen perustelut tunnustukseen. Paikalla oli myös Suomen Romaniyhdistyksen työntekijöitä juhlistamassa hetkeä.
<https://romani.fi>

10. Muut asiat

Muissa asioissa nostettiin tarve eriteemaisten Teams-tilaisuuksien järjestäminen verkostolle. Kokouksessa esitettiin muun muassa näitä teemoja: tasa-arvoasiat, lähisuhdeväkivalta, vähemmistöt vähemmistöissä, maahanmuuttajaromanit sekä Euroopan romanipolitiikan rakenteet ja eurooppalainen romanityö.

Sosiaali- ja terveysministeriö järjestää vuoden 2025 aikana sarjan verkossa pidettäviä kaikille halukkaille avoimia info- ja keskustelutilaisuuksia, joissa käytetään myös ulkopuolisia asiantuntija-alustajia kyseisistä aiheista.

11. Seuraava kokous

Kevään 2025 kokouksien ajankohtia ei sovittu ajan puutteen vuoksi.

12. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen kello 11.00 ja kiitti kuluneesta vuodesta.

HYVÄÄ JOULUA & ONNELLISTA UUTTA VUOTTA 2025
TŠIHKO JUULAKO TIJA TA BAHTALO NEVO BEREH 2025 TUMENGE